

13 – 14 november

Förebygg.nu

Spelförebyggande
– spelar storleken
någon roll?

Sidan 6

Om alkohol
och suicid
bland äldre

Sidan 4

10:e Förebygg
– den sista
föreställningen
på Draken

Sidan 2

Foto Sofia Sabel

PROGRAM och SEMINARIER

– på sista sidan!

Viktigt göra barnen delaktiga

Den 1 januari 2020 blir barnkonventionen lag. För att det ska märkas måste var och en av oss, i våra verksamheter, professioner eller vårt ideella engagemang, fråga oss vad det betyder för just mig – och om jag är redo.

Bris årsrapport visar att fler barn och unga kontaktar Bris om våld, övergrepp och kränkningar och att fler hör av sig om allvarlig psykisk ohälsa. Vi ser tilltagande brister i samhällets stöd. Det är särskilt allvarligt för ett land som nu ska implementera barnkonventionen som lag.

Kartläggningar av hur Sverige idag lever upp till barnkonventionen visar att de stora bristerna finns just på implementeringsnivå. Alltför ofta saknas medvetenhet, metoder och tydliga strukturer för att göra kvalificerade bedömningar av barnets bästa, och för att låta barn komma till tals i frågor som rör dem själva.

Det är allvarligt, eftersom det är omöjligt att i praktiken leva

Foto: Fredrik Hjerling

MAGNUS JÄGERSKOG
GENERALSEKRETERARE BRIS

upp till barnkonventionen utan att involvera barn och göra dem delaktiga.

En annan utmaning, framförallt för myndigheter och skydd- och stödinstitutioner, är att uppdraget ofta är att tillgodose barns rätt till skydd från situationer eller miljöer som är skadliga. Risken är stor att det påverkar synen på barnet, att barnet ses som ett offer eller objekt som ska skyddas från fara, och att det krockar med barnrättens utgångspunkt att barn är rättighetsbärare med rätt att vara delaktiga i varje fråga som rör dem.

Barnkonventionslagen stärker barnets rättsliga ställning. Och jag är övertygad om att lagen kommer att ha en positiv effekt på alla vuxna i Sverige, på normer och värderingar och vårt sätt att se på barn och barns rättigheter.

Ett viktigt steg som alla bör ta, för att leva upp till lagen, är att låta barn komma till tals och vara delaktiga i frågor som rör dem.

ORDFÖRANDEN HAR ORDET

10:e Förebygg – en milstolpe att fira

Två års planering har nått sitt slut och vi är redo att genomföra den tionde konferensen. En av initiativtagarna till den första konferensen 2001 var Sören Eriksson.

På frågan om vad syftet med Förebygg.nu var, när allt startade svarar han: "Syftet var att ge fler grupper möjligheten att delta på en konferens om drogförebyggande verksamhet.

Vi ville visa upp lyckade verksamheter och starta en epidemi där goda exempel skulle spridas över landet". Svaret gav mig insikt i att vi lyckats

behålla kärnan med Förebygg.nu och att den fortfarande ligger som grund för den fina mötesplats konferensen är.

Foto: Josefine Bodin

DISA JAGURDZIJA
ORDFÖRANDE,
ARRANGÖRS-
GRUPPEN
FÖREBYGG.NU 2019

Det fick mig och fundera vidare kring vad som bidrar till att alla organisationer och myndigheter väljer att arbeta vidare med konferensen år efter år. Jag vågar påstå att nyckeln är, som Sören beskrev det: "ett helt prestigelöst samarbete där en för alla, alla för en gäller".

Samma anda lever kvar än idag och för oss som arbetat med planeringen är känslan inför årets konferens speciell. Vi får vara med och fira att Förebygg.

nu fortfarande är en fantastisk mötesplats, där det drogförebyggande arbetet är i fokus samt ger möjlighet till reflektion och ökade kunskaper.

Årets konferens ser ut att bli den sista att genomföras på Folkets hus, på grund av ombyggnationer.

År 2021 byter vi lokaler till Clarion Hotel Post i Göteborg. Vi ser fram emot att få fira många fler milstolpar med våra deltagare, samarbetspartners och föreläsare i framtiden, oavsett vilka lokaler vi använder.

Vi hoppas att årets konferens kommer vara inspirerande och givande och vi hälsar alla varmt välkomna, till den tionde konferensen!

ARRANGÖRER

C.A.N, Folkhälsomyndigheten, Göteborgs Stad, GÖTEBORGS UNIVERSITET, Länsmyndigheten Västra Götaland, Länsstyrelsen Västra Götalands län, Polisen, VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

Samarbetspartners:

Alkoholpolitiskt forum, Blå Bandet, bra, IQ, Junis, STAD, sober october, SYSTEM BOLAGET, UNF, VISIR, Hela människan, NBV, simon, SLAN

REDAKTÖR Peter Ekvall | peter@pekmedia.se | Tel: 0707-877765 FORM och REDIGERING Attila Hein TRYCK Majornas Grafiska AB 2019

Föräldrar i Sverige måste bli medvetna om hur cannabisindustrin arbetar på högvarv för att normalisera bruket av cannabis och intressera i synnerhet unga personer för sina produkter. Med goda argument och gott föräldraskap minskar man risken att ens tonåring faller för marknadsföringen.

Foto: Istockphoto

Så skyddar du din tonåring i en drogliberal omvärld

Det menar Erik Leijonmarck, generalsekreterare för ECAD (European Cities Against Drugs) och författare till "Droghandboken: guide för föräldrar och andra nyfikna".

• Hur ska man då som förälder skydda sina barn?

– Det går inte att helt "vaccinera" sitt barn från risken att börja med droger men man kan öka skyddet runt dem så mycket som möjligt. En viktig förutsättning är att ha en varm och nära relation till sitt barn, så att barnet vill och vågar diskutera problem och jobbiga saker. Men föräldrarna måste också ha kontroll och våga sätta gränser, även i en relation som präglas av förtroende och ömsesidighet.

Utöver ett gott föräldraskap behöver föräldrar känna sig trygga med att deras ställningstagande om att barnen inte ska använda droger är väl förankrat i forskningen. Droger riskerar barns emotionella och kognitiva utveckling.

– Ett sätt att närma sig ett samtal om droger med barn är att påtala för dem att det finns krafter därute som tjänar pengar på att manipulera unga till att bli intresserade av beroendeframkallande substanser.

Enligt Erik Leijonmarck är det till syvende och sist inte upp till barnen att bestämma om de ska använda droger. En tonåring kan

vara såväl duktig som intelligent men saknar livserfarenheten att överblicka de fulla konsekvenserna av att använda droger.

Det är därför barnet har föräldrar.

– Man behöver kanske inte vinna alla diskussioner med sin pålästa 17-åring men det är viktigt att du själv som förälder känner dig trygg i ditt ställningstagande att droger är dåligt och inget som ditt barn ska hålla på med. Att du sedan kommunicerar att du säger nej, och gör det just för att du bryr dig om ditt barn, är vad det egentligen handlar om. Det i sig är något som skyddar, man vill inte göra sina föräldrar besvikna, säger Erik Leijonmarck.

"En viktig förutsättning är att ha en varm och nära relation till sitt barn"

Erik Leijonmarck

...GREGOR BURKHART, ansvarig för preventionsarbetet på European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), som kommer till Förebygg för att prata om kontextuell prevention.

• Vilka är de viktigaste punkterna inom kontextuell prevention?

– Att begränsa exponeringen för ohälsosamma och riskabla beteendemöjligheter och främja tillgången på hälsosammare alternativ genom att förändra den kontext där beteendet sker, till exempel försäljningsställen för alkohol, offentliga rum och nöjesställen. Fokusera på kända vanor och beteenden. Det måste inte handla om avsiktliga och medvetna (hälsosammare) val. Gör det hälsosamma alternativet till det som är lättast att välja.

• Kan du ge något praktiskt exempel?

– Regler som säger att de billigaste dryckerna på varje näringsställe måste vara alkoholfria. Ge cyklar rätt att köra mot färdriktningen på enkelrikade gator i stadskärnor. Gratis kollektivtrafik i nöjesområden i kombination med dyrare och svårare parkeringsmöjligheter för privatbilar.

• Vad vill du särskilt att man ska ta med sig från din presentation?

– Beteendet styrs till stor del av miljömässiga faktorer, inklusive outtalade normer. Att kräva att enskilda individer uppvisar återhållsamhet och ansvar är både orealistiskt och skamligt. Kontextuell prevention handlar inte bara om restriktioner och nationell lagstiftning. Mycket går att göra med hjälp av incitament, fysiska förändringar och på lokal nivå.

Alkoholproblematik medför en tiofaldig ökning av suicidrisken bland äldre. Samtidigt är det en ofta eftersatt grupp.

Alkoholproblem ökar risken för självmord bland äldre

Dagens äldre dricker mer än tidigare generationer och allt fler av dem har ett riskfyllt drickande. Det handlar inte bara om personer med ett långvarigt missbruk utan kan lika gärna röra sig om människor som i det längsta lyckas upprätthålla en fin fasad utåt. Särskilt bland äldre kvinnor har det skett en kraftig ökning under senare år. Och alkoholproblematik har visat sig ge en dramatiskt ökad risk för suicid och suicidförsök hos äldre, hos både män och kvinnor.

– Man pratar väldigt mycket om psykisk ohälsa bland unga vuxna, och det är fint. Samtidigt är det olyckligt att man inte pratar om den andra änden av livscykeln där det är många som inte mår bra psykiskt när vi vet att de har kraftigt förhöjda suicidtal jämfört med yngre grupper, säger Margda Waern, överläkare och professor i psykiatri vid Göteborgs universitet, AgeCap Centrum för åldrande och hälsa, som har forskat mycket kring äldre, alkohol och självmord.

Enligt henne finns flera förklaringar till varför äldres alkoholkonsumtion ökar. Våra konsumtionsmönster har förändrats

och dagens äldre är piggare, friskare och har ofta bättre ekonomi än tidigare generationer. Den mediala uppmärksamheten kring alkoholens positiva effekter kan vara ytterligare en bidragande faktor till att våra äldre dricker mer.

Tillsammans med kollegan Bo Söderpalm, överläkare och psykiatriprofessor med inriktning mot missbruk och beroende gästar hon Förebygg.nu för att tala om kopplingen mellan alkohol och suicid.

Enligt Margda Waern måste vården och förebyggare bli bättre på att fånga upp äldre med en riskabel alkoholkonsumtion. Ju tidigare, desto bättre. Och där har inte minst primärvården en central roll.

– Inom primärvården har man ofta möjlighet att på ett tidigt stadium ställa frågor om alkoholbruket på ett ostigmatiserat sätt, till exempel i samband med en blodtryckskontroll. Men jag tror inte att man tar tillvara på de här möjligheterna idag, delvis på grund av tidsbrist men också för att man känner sig obekväm inför hur man ska agera. Där måste vi bli bättre, för vi vet att äldre svarar lika bra på behandling som yngre, säger Margda Waern. ■

Verktyg för att stärka barns förmågor

Verktyg och olika sätt att stärka barns förmåga att hantera svårigheter står på programmet i ett av morgondagens fokusspår – RESCUR: Jag vill, jag kan, jag törs!

Jag vill, jag kan, jag törs! är ett pedagogiskt material som syftar till att stärka utsatta barns resiliens och bygger på ett tidigare samarbete mellan sex europeiska universitet.

”Det har varit mycket uppskattat och eleverna har i vissa fall inte velat släppa det”

Birgitta Kimber

IOGT-NTOs Juniorförbund (Junis) har tillsammans med forskare från universitetet i Göteborg, Umeå och Stockholm

i tre år genomfört en omfattande effekt- och implementeringsstudie i skolan, inom idéburen sektor och socialtjänsten.

– Såvitt vi kan se är implementeringskvaliteten hög. Framför allt lärarna är väldigt nöjda, säger Birgitta Kimber, med dr och en av författarna bakom RESCUR-materialet, som är uppbyggt kring olika teman och avsett för barn i åldrarna 4–12 år.

Foto: Istockphoto

Hbtq-personer med problem en utsatt grupp

Problem med psykisk ohälsa, riskbruk och beroendetillstånd av alkohol och narkotika är betydligt vanligare bland hbtq-personer än inom den övriga befolkningen. Detsamma kan gälla även dataspelsberoende enligt ny forskning.

Vi behöver lyfta hur vi kan agera för att fånga upp den här typen av problem och hur vi kan tänka vid behandling i de här grupperna, säger Niroshani Broman, psykiatrisjuksköterska vid Beroendecentrum i Malmö och doktorand i beroendemedicin vid Lunds universitet.

Hennes forskning är inriktad på beroende av alkohol och narkotika men även på spel (både spel om pengar och andra typer av digitala spel) och digitala vanor, ett område där det inte finns så mycket tidigare forskning. Men i sitt yrke har hon lång erfarenhet av beroendefrågor inom hela spektrat.

På dagens seminarium kommer hon att berätta om hälsa och allmän beroendeproblematik bland dagens unga hbtq-personer i Sverige och gå in på vad forskningen säger om alkohol, narkotika, spel och levnadsvillkor bland sexuella minoriteter.

– De flesta som tillhör den här gruppen har förstås inga beroendeproblem eller psykiatriska besvär. Men där finns en tydlig ojämlikhet i hälsa i förhållande till hur det ser ut i den övriga befolkningen, särskilt i de yngre åldersgrupperna, upp till 30-årsåldern, säger Niroshani.

”Där finns en tydlig ojämlikhet i hälsa”

Niroshani Broman

Studier har också visat att personer i de här minoritetsgrupperna som drabbas av problem av olika anledningar kan uppleva barriärer vid vårdsökande. Det kan bero på att man känner oro inför att utsättas för eller tidigare har utsatts för negativa attityder, okunskap eller bristfälligt bemötande inom sjukvården.

– Kunskapen hos personalen som arbetar med den här typen av vård spelar absolut en viktig roll. Kanske behöver man också sätta sig in i vissa perspektiv som handlar om livsvillkoren för just de här grupperna och kan spela en roll för de hälsoproblem forskningen visar. Ökad kunskap kan vara ett sätt att göra vården mer tillgänglig, säger Niroshani Broman. ■

”Inom primärvården har man ofta möjlighet att på ett tidigt stadium ställa frågor om alkoholbruket”

Margda Waern

Aktivitetstillfällena följer en fast struktur och är fokuserade kring barnens egen aktivitet och delaktighet. De börjar med en mindfulness-övning innan själva aktiviteten tar vid, ofta med en berättelse kring något dilemma som barnen får tänka, öva eller spela rollspel kring.

– Det har varit mycket uppskattat och

eleverna har i vissa fall inte velat släppa det, vilket är ganska intressant. Och fördele med en universell insats, som i skolan, är att man

när alla barn, säger Birgitta Kimber.

Under fokusspåret kommer deltagarna få en närmare inblick i RESCUR och själva få möjlighet att prova på de olika aktiviteterna. ■

Projekt RESCUR: Jag vill, jag kan, jag törs! —■

✓ Maskotar som finns i berättelserna för barn i studieplanen för 4-5- och 6-8-åringar.

Sherlock.

Zelda.

Små och stora kommuner har olika förutsättningar i arbetet med att förebygga spelproblem. Vårt spelande skiljer sig också åt, beroende på om vi bor i en stor eller liten kommun. Det visar nya resultat från Swelogs (Swedish Longitudinal Gambling Study).

Foto: Istockphoto

Tydliga skillnader i spel mellan små och stora kommuner

Folkhälsomyndigheten har tagit fram och analyserat uppgifter om hur spelandet skiljer sig åt mellan stora och små kommuner. I arbetet har man använt sig av CAN:s definition, enligt vilken "småkommuner" är kommuner med färre än 10 000 invånare. Och resultaten visar på tydliga skillnader. I riket som helhet har spelandet gått ned de senaste åren, även i små kommuner. Men i de senare minskar det i betydligt mindre omfattning.

– Om man tittar mer specifikt på onlinespelande ökar detta generellt men det ökar betydligt mer i småkommunerna. De här kommunerna har en helt annan utveckling än i övriga riket, och det ger dem också speciella förutsättningar, säger Ulla Romild, projektledare för Swelogs på Folkhälsomyndigheten.

Även sett till riskspelande sticker de mindre kommunerna ut. Medan andelen

"Vi vet sedan tidigare att en ökning på de nivåerna är en varningssignal" Ulla Romild

personer med någon form av spelproblem i hela riket har minskat kan man i småkommunerna skönja en svag ökning av andelen spelare som löper en viss risk att drabbas av spelproblem.

– Vi vet sedan tidigare att en ökning på

de nivåerna är en varningssignal som ytterligare visar på behovet av förebyggande arbete, säger Ulla Romild.

På eftermiddagens seminarium kommer hon tillsammans med kollegan Jessika Spångberg, Tony Nilsson från CAN och företrädare för länsstyrelse och kommun att presentera utvecklingen och diskutera småkommuners förutsättningar för att utföra sitt uppdrag att förebygga spelproblem.

Snabbfakta

- ✓ Den 31 december 2016 var 75 av landets 290 kommuner (26 procent) "småkommuner", enligt definitionen färre än 10 000 invånare.
- ✓ Cirka 5 procent av befolkningen bor i en småkommun.
- ✓ Folkhälsomyndigheten har regeringens uppdrag att genomföra åtgärder för att förebygga spelproblem. Uppdraget innefattar utveckling och spridning av ett nationellt kunskapsstöd om spelproblem och förebyggande, nationell samordning samt att följa utvecklingen av spel om pengar och hälsa.
- ✓ Swelogs är en av världens största nationella undersökningar om spel om pengar och hälsa
- ✓ På www.spelprevention.se finns mer information för dig som i arbetet kommer i kontakt med problem med spel om pengar.

NOTERAT

Ny rapport – äldre dricker mer

Äldre är känsligare för alkoholens effekter än vad man tidigare trott. Samtidigt har dagens äldre en betydligt högre alkoholkonsumtion än tidigare generationer, vilket också ökar trycket på sjukvården till följd av alkoholrelaterade kroniska och akuta skador.

Det är några av slutsatserna i fors-

karrapporten "Äldre och alkohol" som publicerades tidigare i år och är en översikt av internationell och svensk forskning. Bakom rapporten står IOGT-NTO, Svenska läkaresällskapet, svensk sjuksköterskeförening och CERA, i samarbete med Stiftelsen ansvar för framtiden.

Missa inte...

...chansen att lyssna till Alexandra Pascalidou gripande berättelser om mammor i Sveriges mest utsatta områden som råkat ut för det värsta tänkbara – att mista ett barn. Föreläsningen som avslutar årets konferens bygger på Pascalidou's bok "Mammorna" som förra året gav henne en Augustprisonominering i klassen årets fackbok.

Landets kommuner tillämpar olika arbetssätt för att arbeta drogförebyggande för skolungdomar.

I Göteborg används den så kallade Göteborgsmodellen, som utgår från ANDT-indikatorer i kommunens drogvaneundersökningar.

GÖTEBORGSMODELLEN

Viktigt stöd för att förebygga droganvändning bland unga

Modellen bygger mycket på att vi fungerar som ett konsultativt stöd. Vi erbjuder det till alla skolor, både kommunala och fristående, men är särskilt aktiva mot dem där vi ser att man har en högre användning av droger, säger Jessica Andersson, utvecklingsledare vid Social utveckling, Göteborgs Stad, och en av de medverkande vid onsdagens seminarium om Göteborgsmodellen.

Basen i arbetet är kommunens drogvaneundersökningar som genomförs vart tredje år. De ger viktig information om ungdomars användning av och inställning till alkohol, tobak och droger, ända ned på enskild skolnivå. Bilden kompletteras med andra aktörers, till exempel polisens, bild av skolans ungdomar.

Skolledningen och elevhälsan på den aktuella skolan erbjuds konsultation och tillsammans planeras en första insats utifrån skolans unika behov, ofta i form av ett dialogcafé där föreläsningar varvas med att personalen får prata om sitt drogförebyggande arbete och tänkbara förbättringsområden. På så sätt inleds ett processinriktat arbete som involverar

”Vi kan ju inte gå in och peka med hela handen”

Jessica Andersson

all personal på skolan. När behov finns bjuder man även in andra aktörer som polisens gatulangningsgrupp, Mini-Maria eller andra organisationer.

Hur länge ett samarbete med en skola pågår varierar från enstaka tillfällen till samarbeten som löper under flera år. Huvudansvaret för att utveckla arbetet ligger dock på den enskilda skolan.

– **Vi kan ju inte gå in och peka med hela handen.** Men jag tror att just det här att vi finns med som ett stöd över tid, dokumenterar och följer upp för att se om skolan gör det vi har kommit överens om är lite unikt, säger Jessica Andersson.

Göteborgsmodellen i korthet

- ✓ Kunskapsmaterial och väckarklocka – identifiera skolor med höga siffror
- ✓ Konsultation med skolledning och elevhälsa – kartläggning av skolans behov

Drottning Blankas Gymnasieskola Gårda är en av de skolor där man förra året inledde ett samarbete, efter att ha konstaterat mycket höga siffror när det gällde droganvändning bland eleverna.

Enligt nyutträdde rektorn Martin Norman ligger man ännu i startgroparna med att ta fram en handlingsplan men de inledande möten som hållits har mottagits väl av både föräldrar och skolans personal.

– **Det är jätteviktigt** för oss att ha personer som kommer in utifrån, som ser hela staden och är kunskapsbaserade. Det ger oss energi att veta att vi agerar på rätt sätt och fungerar som en extra sporre att hela tiden ha någon som ligger på lite och frågar hur det går och vad vi behöver, säger Martin Norman som även om mycket arbete återstår ser mycket positivt på modellen och de möjligheter den ger. ■

- ✓ Erbjudande om långsiktig samverkan – utbildningsplan med förslag på insatser
- ✓ Inleder en process på skolan – oftast dialogcafé
- ✓ Uppföljning av insatser – nästa steg

Förebygg.nu

KALENDERN

13 NOVEMBER

- 08.30 **Registrering** och kaffe
- 09.30 **Invigning av Förebygg.nu 2019 i Draken**
- 10.00 Föreläsning: **ANDT-trender bland unga i Sverige och i omvärlden**
- 10.40 Fikapaus
- 11.10 Föreläsning: **Kontextuell prevention – The principles of environmental prevention**
- 11.50 **CAN:s prisutdelning i Draken**
- 12.15 Lunch
- 13.30 **Seminariepass 1**
- 14.30 Fikapaus
- 15.00 **Seminariepass 2**
- 16.00 Förflyttning till Draken
- 16.10 Föreläsning: **Barnkonventionen 2020 – möjligheter och utmaningar?**
- 16.50 Kort summering och avslutning av dagen
- 17.00 Slut för dagen
- 19.00 **Gemensam Festkväll** med tre-rättersmiddag, välkomstdrink serveras från 18.30 i Drakens foajé

SEMINARIEPASS 1: 13.30–14.40

- SEM 1 **Äldre och Alkohol** Skrivarsalen
- SEM 2 **Föräldraskap och argument om cannabis – att skydda unga i en drogliberal omvärld** Draken
- SEM 3 **Utseendekultur och kroppsmisshälsa: Hur får vi till förändring?** Ellös
- SEM 4 **Nya rökfria miljöer – hur påverkar det mig?** Folkteaterns foajé
- SEM 5 **ANDT-skuggstrategi** Asperö
- SEM 6 **Att möta unga vuxna i migration** Greta
- SEM 7 **Men jag är ju ingen langare** Saltö

SEMINARIEPASS 2: 15.00–16.00

- SEM 8 **Alkohol, narkotika, spel och levnadsvillkor bland sexuella minoriteter** Skrivarsalen
- SEM 9 **Alkohol och suicid** Folkteaterns foajé
- SEM 10 **Narkotika på krogen** Asperö
- SEM 11 **Rökfritt Sverige, var på resan är vi idag?** Saltö
- SEM 12 **Spelar storleken någon roll för kommunernas möjligheter att förebygga spelproblem?** Greta
- SEM 13 **Göteborgsmodellen – ett exempel på indikatorbaserat ANDT – förebyggande arbete i skolan** Draken
- SEM 14 **Att skapa jämlikhet i hälsa inom ANDT-området** Ellös

14 NOVEMBER

- 08.00 **Registrering** och kaffe
- 09.00 **Fokusspår**
- 10.15 Fikapaus
- 10.45 **Fokusspår**, fortsättning
- 12.00 Lunch
- 13.15 **Fokusspår**, fortsättning
- 14.20 Förflyttning till Draken
- 14.30 Gemensam avslutning: **Mammorna med Alexandra Pascalidou**
- 15.30 Fika to go

FOKUSSPÅR 09.00–14.20

- Fokusspår 1 **Maskrosbarn med färdigheter** Folkteaterns foajé
- Fokusspår 2 **Cannabis – den vanligaste narkotikan bland unga** Asperö
- Fokusspår 3 **Narkotika – motiv och motivation till brott, eller både och?** Ellös
- Fokusspår 4 **Att vara ung – jubileumssymposium om psykosociala faktorer påverkan på utvecklingen från barn till ung vuxen** Draken
- Fokusspår 5 **Tobakstillsyn – ny organisation samt nya produkter** Saltö
- Fokusspår 6 **Kunskapsbaserat förebyggande arbete – ett praktiskt fokusspår** GFC
- Fokusspår 7 **Smörgåsbordet – konkreta verktyg för förebyggande arbete** Skrivarsalen